

UUSI ULJAS AMMATTI- JA AIKUISKASVATUKSEN HALLINNAN MALLI: ALUEELLISET VERKOSTOT?

HUSEMANN R., HEIKKINEN, A. (eds.) **Governance and Marketisation in Vocational and Continuing Education.** Studien zur Erwachsenenbildung 21. Frankfurt am Main: PETER LANG. 214 s.

Esittelemässäni kirjassa tutkijat tarkastelevat ammatti- ja aikuiskasvatuksen hallinnassa tapahtuneita muutoksia eri maissa ja eri aloilla.

Kirjan aluksi *Rudolf Husemann* ja *Maija Vesala-Husemann* määrittelevät hallinnan käsitettä ja tarjoavat kriteerit ammatti- ja aikuiskasvatuksen muutosten tarkastelulle hallinnan näkökulmasta. Kriteereiksi hahmottuvat siirtyminen valtiokeskeisestä politiikasta yhteiskuntakeskeisempiin lähestymistapoihin, globaalin ja alueellisen näkökulman yhdistäminen, kansallisen tason vähempi korostus sekä julkisen hallinnon uudistaminen, jonka seurauksena organisaatioilta edellytetään verkostoitumista, itseohjautuvuutta ja bisnesmaailman oppien omaksumista johtamisstrategioista alkaen. Näiden kriteerien kuvaamia muutoksia he jäljittävät niin korkeakoulutuksesta käydyistä keskusteluista kuin ammatti- ja aikuiskoulutuksen kehityksestä Saksassa.

Katrin Kraus valottaa hallinnan poliittista kontekstia esittelemällä Anthony Giddensin poliittista filosofiaa *The Third Way*. Tässä sosiaalidemokraattisten puolueiden tarpeisiin kehitetyssä filosofiassa juurrutetaan valtion, markkinoiden ja kansalaisyhteiskunnan yhteis-

toimintaa korostavaa hallintaajattelua. Sen läpiviemisessä koulutuksen tehtävänä on tuottaa omaa elämäänsä hallitsevia ja aktiivisesti erilaisia vaihtoehtoja hakevia yksilöitä. Markkinamekanismien varaan rakentuvat koulutus- ja työmarkkinat tasapainottuvat ilman valtion apua, kun yksilöt itse löytävät omat paikkansa.

Leena Koski tuo tähän yksilön näkökulman. Hän tarkastelee naisyrittäjiä oppivassa yhteiskunnassa aineistonaan 17 itäsuomalaisen yrittäjänaisen haastattelut. Niiden pohjalta hän osoittaa paikallisuuden, yrittäjyyden ja oppivan yhteiskunnan välisten suhteiden ongelmallisuuden. Oppimismahdollisuudet, jotka avaavat tien yksilölliseen ja yhteiskunnalliseen hyvinvointiin, keskittyvät nimittäin suuriin kaupunkeihin ja keskuksiin.

Anja Heikkinen herättää kysymyksen ammattikasvatuksen kansallisen ominaislaadun, yhtenäisyyden ja perinteiden jatkuvuudesta Euroopassa, kun yhdentymisprosessissa rakennetaan Eurooppaa oppivista organisaatioista, alueista, yhteiskunnista ja talouksista. Hän näkee oppimisen metaforan laajentamisen ja oppimisteorioiden strategisen käytön osana globaalisti muuntuvaan hallinnan ja markkinaistamisen mallia. Analysoimalla EU-rahoitteisia tutkimus- ja kehityshankkeita hän osoittaa tutkijoiden roolin kyseisten sanastojen, mallien ja tulkintojen testaajina ja levittäjinä. He toimivat ratkaisevassa asemassa oppimisen ja työllis-

syden hallinnan uusien muotojen legitimoinnissa.

KESKITETYISTÄ HAJAUTETTUIHIN MALLEIHIN

Terri Seddon tavoittelee globalisaatiosta ja markkinaistumisesta selitystä Australian ammattikasvatuksessa viimeisen 10–15 vuoden aikana tapahtuneisiin muutoksiin. Historiallisesti näiden ilmiöiden huomataan vaikuttaneen politiikkaan ja hallintoon eri aikoina eri tavoin. Ammattikasvatuksen hallinnassa niiden vaikutukset hahmottuvat jatkumona valtion ja julkisen sektorin huomasta markkinamalliin ja siitä nykyiseen valtion, markkinat ja kansalaisyhteiskunnan yhdistävään malliin. Seddon luotaa myös mielenkiintoisella tavalla ammattikasvattajan identiteetin muotoutumista sekä teknologian hyväksikäytön ja monikulttuurisuuden lisääntymistä koulutuksessa.

Englannin ammattikasvatuspolitiikan muotoutuminen 1980-luvun jälkeisenä aikana kansallisten, alueellisten ja paikallisten jännitteiden kentäksi on *Stephen Drodgen* aiheena. Alueellisuuden korostumisen merkinä hän pitää maahan vuosisadan vaihteessa perustettuja ja aluekehityksestä vastaavia toimistoja, jotka laativat kansallisen ohjeistuksen mukaan työvoimatarve-ennusteita ja -suunnitelmia paikallisten yhteistyötahojensa kanssa alueen taloudellisen kasvun edistämiseksi. Nämä keskuskeskukset suuntaavat ammattikasvatusta päätöksenteko- ja budjettivallallaan. Avain-

pelaajaksi ammattikasvatuksen kentällä hän nimeää kuitenkin valtakunnan tasolla toimivan Learning and Skills Councilin, joka sääntelee tiukasti omien alueellisten organisaatioidensa politiikkaa ja rahan käyttöä. Tällä kentällä markkinamallin mukaan toimineiden koulutusorganisaatioiden tehtäväksi jää yhä useammin tuottaa hinta-laatu-suhteiltaan sopivaa koulutusta näiden ulkopuolisten rahoittajien toiveiden mukaan.

Svein Michelsen ja Håkan Host esittelevät artikkelissaan Norjan ammattikasvatusjärjestelmän uusinta luomusta eli paikallisia koulutuskeskuksia. Ammattikasvatus näyttää niiden myötä ajautuneen korporatistisen aikaisen kansallisen politiikan kohteesta paikallisen politiikan kohteeksi. Koulutuskeskukset integroivat toiminnassaan ammattikasvatukseen kohdistuvia paikallisia ja kansallisia intressejä tuottaessaan koulutusta yhteistyössä paikallisten yritysten, ammattijärjestöjen ja hallintoviranomaisten kanssa kansallisen rahoituksen turvin. He tulkitsevat koulutuskeskukset merkittäviksi institutionaaliseksi innovaatioiksi, jotka kuvastavat sääntelyn vähentymistä, uutta tasapainoa valtion ja kansalaisyhteiskunnan välisissä suhteissa sekä työnantajien ja heidän paikallisten yhteistyötahojen voimaannuttamista. Vastaavanyppinen hallintomalli löytyy Yhdysvalloissa toimivasta työnantajajohdosta yksityiskoulusta, jonka tuo tarkasteluun *Richard Lakes*. Niissä työnantajien, poliitikkojen, kouluttajien, vanhempien ja virkamiesten välisellä yhteistyöllä pyritään tuottamaan määrällisesti ja laadullisesti alueen työelämän tarpeiden

mukaista työvoimaa. Koulut ovat julkisia laitoksia, mutta niiden toimintaa säädellään vähemmän kuin perinteisiä julkisia kouluja.

Liv Mjelde ja Richard Daly kirjoittavat Norjan ammatillisessa koulutuksessa vuonna 1994 toteutetun reformin seurauksista. Reformin yhteydessä ammatillista koulutusta pidennettiin, teoreettisten aineiden ja perinteisen opettajajohtoisen, luokahuoneissa tapahtuvan opetuksen osuutta lisättiin. Tämä merkitsi työelämälähtöisyyden vähenemistä ammatillisessa koulutuksessa, mikä hyödytti joitakin aloja enemmän kuin toisia riippuen koulutuksen toteutustavoista. Reformin seurauksia opiskelijan ja työpaikkaohjaajan kannalta valottaa *Ole Johnny Olsen*. Hänen tutkimuksensa kertovat opiskelijoiden motivaatio-ongelmista, kun oppilaitoksissa painottuvat teoreettiset aineet, ja heidän toiveistaan työssäoppimisen toteuttamisesta työpaikoilla.

TAPAUSTUTKIMUSIA

Markus Weil kuvaa hallinnan politiikan tuloa esimerkillään oppivasta alueesta, jonka mukaista ajattelua juurrutetaan projektirahoituksella aikuiskasvatukseen Saksassa. Oppivan alueen käsitteen mukaiseksi toimintamalliksi hän nimeää verkostoitumisen, jossa hän erottaa rinnakkain käytännöstä löytyvät rakenteellisen (ylhäältä-alas) ja prosessiin (alhaalta-ylös) perustuvat lähestymistavat. Hänen empiiriset löydöksensä osoittavat läpinäkyvyyden ja kilpailun selittävän oppivan alueen innovaatioaktiivisuutta sekä pitkäaikaisten toimivien verkostosuhteiden tuomia etuja.

Beatrix Niemeyer tarkastelee syrjäytyneiden nuorten ammattiin valmistavaa koulutusta tapaustutkimuksensa kautta. Hän tarkastelee koulutuksen ja talouden välistä suhdetta rakenteiden, kouluttajan ja oppijan näkökulmasta. Selvitellesään koulutuksen tavoitteita ja menetelmiä hän on havainnut muutoksia toimijoiden kielessä ja asenteissa, jotka näkyvät sosiaalisen ja kasvatuksellisen vastuun siirtymisenä instituutioilta oppijoille. Niemeyer päättää tarkastelunsa toteamukseen, että syrjäytyneet nuoret eivät kykene tällaiseen markkinamallin mukaisen koulutuksen edellyttämään vastuunottoon ja sitä siten voi pitää heille parhaana mahdollisena vaihtoehtona.

VOITTAJAT JA HÄVIÄJÄT?

Kirja käsittelee ammatti- ja aikuiskasvatuksen hallinnan erilaisia ilmentymiä eri maissa ja aloilla, mikä on ajankohtainen ja mielenkiintoinen aihe. Se antaa käsityksen siitä, mitä kaikkea hallinnan nimissä voidaan tarkastella. Toimittajat tiivistävät johdannossa muutosten yhteiseksi piirteeksi ammatti- ja aikuiskasvatuksen hallintomallien muuttumisen paikallisiksi tai alueperustaisiksi, erilaisia toimijoita yhdistäviksi verkostoiksi. Kiinnostus kääntyyneen jatkossa tämän hallinnan mallin voittajiin ja häviäjiin. Kirja vaatii lukijalta paljon, jotta kirjoittajien hallinnan käsitteen erilaisten tulkintojen ja empiiristen havaintojen välinen yhteys löytyy. Siihen perehtymistä voi kuitenkin suositella niin tutkijoille, hallinnon virkamiehille kuin kentän toimijoillekin.

Eija-Mari Heikkilä